

IMITACIÓ DEL MAR

*L'home que no dugui la música dins seu, /
aquell que no el commou l'harmonia suau dels
sons, / és prest per a la traïció, el furt i la per-
fídia; / Desconfia d'un home així.*
Xècspir

1-LA MEDITERRÀNIA ÉS EL CENTRE DEL MÓN

Si ara em posàs a dir de cop i quasi automàticament, de bon de veres, les coses que són la Mediterrània, ompliria com a mínim dos fulls de la primera arrencada. Emperò no ho faré. Només diré que Maria del Mar Bonet, l'amiga, la poeta, la cantant, la compromesa amb la vida dels humans i del món, la lluitadora per la seva identitat a través de la llengua catalana, la local i la universal, tot això i més, és una dona mediterrània, és la Mediterrània, és el llombrígol de la civilització, de la cultura, de l'amor, del pensament, del riure, del fruit, del passar gust, del sofrir, del saber les veritats de la tragèdia de ser humans mortals, del recer car amb tota l'ànima, del saber: el fonament de la humanitat.

2-UNA POETA QUE CANTA. Si ho pens bé qued enlluernat. La Bonet és una poeta, això vol dir que aplega mots i els fa dir amb música verbal totes aquelles coses que sent: l'enamorament, l'espera, el desig, les llunyanies, les injustícies, les joies, els estremiments de l'esperit, la geografia íntima de les emocions, etc. Emperò, a més a més, oh prodigi!, aquells versos passen per la seva gargamella, per les cordes vocals, pel paladar, per les dents, per les mucoses ensalivades, per la sexualitat dels llavis i surten fets cançons carregades d'electricitats enrampadores, enlluernadores, vivificadores, que donen esperança, que fan més habitable el món, que donen gust, que fan somniar. Aquesta és la rel fonda de la Bonet. Aquesta capacitat de recantar cantant, aquest saber fer cantar de bell nou el cant dels mots que ella mateixa ha confegit.

3-UNA POETA QUE MUSICA POETES. Aquests quaranta anys de feina compositora i cantadora de la Bonet són una festa. I li hem de donar gràcies per tota la divulgació de la bona que ha fet de tants

MARIA DEL MAR BONET. FOTO: B. RAMON

i tants poetes que estima: des de les anònimes cançons de treball a Barbara, des dels Alcover, Costa i Llobera a Bartomeu Rosselló-Pòrcel, des d'Ovidi Montllor a Guillem d'Efak, des de Mick Jagger, Keith Richards, Andrew Oldham a Albert García i Zülfü Livaneli, des de Theodorakis a Jackson Browne, etc.

Aquesta feina de mèdiu i de mitjà no li podem agrair mai. Moltes de vegades quan lle-

gesc Rosselló-Pòrcel la veu de la Bonet m'acompanya com una benedicció.

4-LA BONET ÉS UNA PARET MESTRA DE LA CULTURA CATALANA. Des d'abans dels Setze Jutges la Bonet ja era una lluitadora en totes les trinxeres de l'alliberament. Quan ens coneguèrem lluitàvem contra el franquisme, després hem hagut de lluitar per la democràcia, per la cultura, pel sentiment, per la vida, per la identitat, per la nostra estimada llengua catalana, pels nostres paisatges, per la nostra terramariaire, per ser qui volem ser. I la Bonet amb tota la seva energia es converteix en una paret mestra que sosté de la tradició a la modernitat, que ens sosté. No us en temeu? No us n'adonau?

5-DONOTA. La Bonet és una Donota. Això no és cosa nova dins la nostra cultura. Emperò sempre han triomfat els Homonots. Felicitment ja duim una llarga tradició de donotes. Maria Antònia Salvà, Caterina Albert, Mercè Rodoreda, Cèlia Viñes, Anna Murià, Montserrat Abelló, Maria Àngels Anglada, Maria Mercè Marçal, etc. La Bonet és d'aquestes, creadores, lluitadores, centres vitals d'energia, fundadores de monuments d'intel·ligència. Dones amb tremp moral. La Bonet té un tremp moral que la defineix: la responsabilitat d'escriure i de cantar bé.

6-APRÈN A FER-TE AQUELL QUE ETS. Això ens va deixar dit Píndar. La feina de la Bonet va per aquest camí. Tota la seva obra és un aprendre's a ser què és ella: un dietari de poemes i melodies.

7-NENÚFARS DINS LA MAR. No veis com creixen selves i clíviues, deserts i sets dins mar? No veis com volen pells d'amor i universos de lluita dins mar? No veis l'instant del llamp que apareix dins la veu de la cantadora marina? No veis com la carn és fa mar i la veu es fa ona i el gra de veu és un desert que ens umpl d'oasis? No veis la vida bategant sempre seguit en la veu de la cantadora de mar?

Telloc, maig, 2007

BIEL MESQUIDA

Maria del Mar Bonet aconsegueix a 'Terra secreta' que la bellesa convoqui més bellesa, i que els poemes que tria adquireixin una vida que s'afegeix a la vida que ja tenien

Terra de la bellesa

Sebastià Alzamora

T.S. Eliot afirmava que els pobles que no estimen els seus poetes són pobles bàrbars. Si això és cert, i jo penso que ho és, aleshores malauradament la barbàrie està molt més estesa entre nosaltres del que ens pensem. Massa sovint hem demostrat no estimar gaire, o no gens, els poetes: de vegades els oblidem, de vegades els menystenim, de vegades usem les seves paraules de forma vana. Per ser justos, tampoc no cal pensar que aquest menyspreu envers els poetes sigui cosa només d'aquí ni d'ara: ja a l'Alemanya del ple romanticisme, un altre gran poeta, Hölderlin, desencantat, es feia una pregunta que encara avui, dos segles després, continua vigent: "Per a què els poetes, en temps de misèria?"

Maria del Mar Bonet és una rara espècie de poeta que no es conforma amb la música interna de les paraules sinó que també la fa sortir, la fa sonar, la fa explícita, de tal manera que la potència i l'emoció de les paraules es veu multiplicada per la dels instruments (sempre s'ha sabut envoltar de músics i compositors d'una qualitat extraordinària, i *Terra secreta* no és cap excepció) i per la de la seva veu privilegiada, capaç de tots els matisos i de totes les inflexions. Maria del Mar Bonet aconsegueix que la bellesa convoqui més bellesa, i que els poemes que tria per cantar adquireixin una vida nova que s'afe-

Bonet explora la seva cara més intimista i reposada a 'Terra secreta' ■ ARDUINO VANNUCCHI / EFE

Bonet és una rara espècie de poeta que no es conforma amb la música interna de les paraules

geix a la vida que ja tenien. Ho ha fet moltes vegades al llarg d'aquests 40 anys, però potser amb resultats especialment majestuosos al disc anterior, *Amic, amat*, i en aquesta *Terra secreta* que avui presenta a Luz de Gas.

Si *Amic, amat* proposava una indagació per les sonoritats de la Mediterrània més oriental, *Terra secreta* és un feliç retorn a casa per reunir-s'hi amb els amics. Per això hi trobarem cançons fetes a partir de textos i mú-

siques de Jordi Guardans, de Joan Manuel Serrat, de Gabriel Sopena, de Toti Soler o dels grans (molt grans) Miquel Àngel Riera, Guillem d'Efak i Ovidi Montllor. I també a partir de poemes rebuts en llegat d'alguns esperits bons, com ara Robert Graves, que viu una mort venturosa al bellíssim cementiri de Deia, el bon rei Dionís de Portugal —autor d'un extens cançoner d'on s'ha extret una dansa d'amor que és impossible escoltar sense una

esgarrifança de plaer—, o mossèn Alcover, que aporta un epítolami gràcies al qual sabem que, tant com veement, també va ser un home noble que estimava els amics. Perquè aquesta òbviament és la temàtica del disc: dels privilegis de l'amistat, dels luxes de l'amor.

Terra secreta es pot veure, en efecte, com l'altra cara d'*Amic, amat*: si l'anterior treball era viatger i descobridor, aquest és intimista i reposat; si en el primer la llum

i els colors eren més forts, en el nou es tornen més tènues i acollidors, si l'altre desenvolupava una idea conceptual que estructurava el conjunt com una globalitat, *Terra secreta* torna a fixar-se més en la cançó com a unitat principal, com un petit món que comença i acaba en si mateix. No per casualitat els primers versos que hi podem escoltar són aquests de Robert Graves —traduïts al català per la seva filla Lucía Graves—: "Tota dona de natura reial / té un país secret que li és més ver / que aquest pàl·lid món extern". Això és just el que ens ofereixen cadascuna de les dotze cançons del disc: un petit país, secret i privat, perquè les dones de natura reial —i alguns homes de natura més plebea, com aquest que us parla— tinguin un lloc per aïllar-se del soroll del món i trobar-se amb allò que de veritat importa.

Aquestes cançons ens ensenyen un camí possible cap a nosaltres mateixos, i ens fan companyia mentre el recorrem. Un camí que no vol anar-se'n lluny, com a *Amic, amat*, sinó que vol anar endins i restar a prop dels amics i de les coses que s'estimen. Un camí que geogràficament se situa a Mallorca, a València, a Catalunya: als Països Catalans on Maria del Mar Bonet s'ha format humanament i artísticament, i des d'on ha fet sentir la seva veu per tot el món. Una terra de la bellesa per a l'accés a la qual, si hem après a estimar i honorar els poetes tal com correspon, haurem de donar d'ara endavant les gràcies a Maria del Mar Bonet. ■

LaCrònica

A prop, molt a prop

Andreu Gomila

Fa dies, des que vaig escoltar aquesta *Terra secreta*, que em volta pel cap un vers de Miquel Àngel Riera. "La bellesa de l'home és que crea bellesa", diu el poeta manacorí al primer vers del llibre *La bellesa de l'home*, precisament. I és que Maria del Mar Bonet crea bellesa, fa posar la pell de gallina cada vegada que entona aquests greus que són cada vegada més profunds, fa plorar, crea atmosferes íntimes, traspasa fronteres físiques o metafòriques. La seva pàtria és la música, el seu discurs, el dels millors escriptors d'aquí i d'allà, d'on sigui.

L'ambient que es vivia ahir a la nit a Luz de Gas en la presentació d'aquest últim disc seu era també especial. Bonet s'ha passat el que portem d'any dalt de l'escenari -ara amb l'Orquestra Simfònica del Vallès, ara amb Miguel Poveda, ara sola amb els seus músics- i no ens podia deixar sense cap record perpetu, un CD que l'atansa de nou a la modernitat d'aquesta terra, als cantants, als poetes, que li agraden, que ens fan commoure. Per això va començar la nit amb *El país secret*, acompanyada de sis músics, i la veu de Robert Graves, anglès de Deià, que va retre un homenatge molt especial al món femení en aquest poema tan cert.

Bonet semblava nerviosa. I després de 40 anys tocant això s'agraeix. No treballa amb la lliçó apresada, com aquell que tot ho sap. Com els millors cantants, els seus concerts van creixent de mica en mica, però a ella li falta poc per posar-se a to. Al quart tema, la *Cançó de l'amor petit*, de Joan Manuel Serrat, es va endur els primers braves de la nit. La va acompanyar el pianista Manel

Maria del Mar Bonet va oferir un concert íntim i apoteòsic a la sala Luz de Gas ■ PERE VIRGILI

Bonet no treballa amb la lliçó apresada, com aquell que tot ho sap. Els seus concerts van creixent a poc a poc fins a l'èxtasi

Camp. I fins i tot les cambres aplaudien. Abans havia tocat *La rosa de l'adéu*, també del poeta del Poble-sec. Dos temes que Serrat no sol cantar i que tant li ha agradat recuperar a Bonet, capaç fins i tot de tornar-nos aquell Serrat íntim i vigorós que hem perdut pels estadis. Però encara abans havia acudit als *Dos anònims* d'Ovidi Montllor, aquest tall antibel·licista tan precís, tan humà, d'un dels millors cantants dels últims 30 anys.

En només quatre cançons Bonet va arribar al primer clímax del *showcase*, que tindria una segona rèplica ben marcada una mica més endavant amb *Per una cançó*, de la grega Haris Alexiou, a qui Bonet voldria veure algun dia per terres catalanes, segons va dir. L'escenari, ara blau, va arrabassar

més braves a un públic que omplia la sala del carrer Muntaner i que tenia unes ganes terribles de solcar terres hel·lèniques, sobretot després d'escoltar la *Salònica* de Gabriel Sopena, fruit d'una conversa entre la cantant i el poeta.

Bonet parlava fluixet al públic, com si ens conegués de tota la vida. I per això ens va llançar, com Mossèn Alcover, el seu *Epitalami*, "dedicat a tots vosaltres, com si ens caséssim avui". Guillem d'Efak, tant a reivindicar avui dia malauradament, el rei Dionís de Portugal, Jordi Guardans i, esclar, Miquel Àngel Riera, que ens tornava a donar la clau de tot plegat, a mig concert, amb dos versos més del seu *Tant com te cerc*: "Mai donis per finit el temps de seduir-me, / allò que obtens de mi que no et conformi mai". Ni ho farà, ni ho farem. ■

La terra secreta de Maria del Mar

Plena de llum, la veu de Maria del Mar Bonet ha anat guanyant aquesta daurada maduresa pròpia dels artistes que s'han construït amb geni i treball, amb tenacitat i inspiració. El seu darrer disc, *Terra secreta*, és una fita en la seva discografia, quan les produccions semblants d'altres cantants solen ser un tràmit rutinari. No hi reproduceix antigues interpretacions. Les versions anteriors d'aquestes peces són referències indefugibles, però l'artista que revisita aquests temes no és la mateixa que abans els havia tractat: ara hi torna amb més saviesa, sap que a cada paraula s'hi han anat adherint nous significats, altres sentits, cada paraula és portadora de més secrets i de més memòria. La veu de Maria del Mar recull tota aquesta riquesa que la vida li ha ofert. Poden sentir-se feliços els autors que ha reunit a *Terra secreta*, perquè la cantant els diu que les seves obres no són bells fòssils enquistats en història de la cançó, sinó organismes vius que, en la veu d'una gran artista, ragen cada cop nova vida. Aquesta terra secreta, aquesta geografia emocionada és un dels millors regals que ens podem fer i que podem fer, perquè al·ludeix al millor que volem oferir de nosaltres mateixos, al·ludeix a l'art, a la bellesa, a la plenitud de la vida.